

Informations- og Kommunikationsteknologi (IKT) i specialundervisningen

Fremtidsperspektiver for politikker, praksis, forskning og udvikling

I september 2002 var det portugisiske undervisningsministerium og Det Europæiske Agentur værter for en international konference om informations- og kommunikationsteknologi (IKT) i specialundervisningen. Konferencen blev efterfulgt af et endags-arbejdsseminar, hvor eksperter og inviterede fagfolk inden for informationssamfundsteknologier informerede om brugen af IKT i specialundervisningen i deres hjemlande og inden for ét af tre nøgleområder: politikker, praksis samt forskning og udvikling. Præsentationerne blev efterfulgt af omfattende diskussioner, som resulterede i udformningen af en række anbefalinger for hvert af de tre områder.

Eksperternes anbefalinger er opsummeret her med reference til nogle af de aktuelle nøglefaktorer, der er fremherskende i debatten om IKT i undervisningen i Europa.

Politikker for IKT i specialundervisningen

Begrebet politikker referer til specifikke regionale, nationale eller europæiske retningslinjer for principper, hensigtserklæringer, mål, midler og tidshorisonter for IKT i specialundervisningen. Med hensyn til fremtidsperspektiver var der blandt eksperterne enighed om, at **politikker for IKT i specialundervisningen skal implementeres på tværs af sektorer** og skal **bygge på en klart formuleret filosofi** om at imødekomme elevernes individuelle behov, ved at støtte implementeringen af en skole for alle (som beskrevet i Luxembourg-chartret fra 1996) og ved at fremme den inkluderende undervisning inden for alle sektorer af uddannelsessystemet.

Politikker for IKT i specialundervisningen skal indeholde **forskellige udviklingsfaser**: på kort sigt skal udformes handlingsplaner, strategier og politikker, på mellemlangt sigt skal IKT i specialundervisningen indgå i den generelle strategiplanlægning og til sidst, på længere sigt, skal IKT i specialundervisningen ikke behandles særskilt men godkendes og inddrages generelt i al politik omkring IKT.

Generelt skal **politikker indeholde langtidsvisioner** men skal samtidig være fleksible, så de både **tager højde for lokale behov** og bredere initiativer i alle sektorer af uddannelsessystemet. Politikker skal være proaktive med hensyn til at udrydde barrierer for udviklingen og skal understøtte initiativer som fremmer den.

For at omsætte politik til praksis er det nødvendigt at **opstille spørgsmål og grundige overvejelser** omkring brugen af IKT i specialundervisningen. Hvor er vi nu? Hvor langt er vi nået? Hvor ønsker vi at bevæge os hen? Hvad gør andre, og hvad kan vi bruge herfra? Hvad skal vi gøre for at opfylde målsætningerne?

Selve processen kan iværksættes under ledelse af en gruppe af faglige rådgivere (regionalt, nationalt og/eller på europæisk plan), som er anerkendt på ministerielt plan og som skal være sammensat af repræsentanter for alle interesserede parter.

Denne gruppe skulle have en klart defineret opgave i at yde **rådgivning om udformningen og implementeringen af politikker på tværs af sektorer** og skulle også rådgive om, hvordan man **fremmer kommunikation og udveksling mellem de sektorer, der arbejder med praksis**. Et vigtigt element af deres arbejde skal bestå i rådgivning om **fastsættelse af tidshorisonter for implementeringen af de specifikke politikker**.

Under det føromtalt seminar blev eksperterne enige om, at der først og fremmest skal **skabes bevidsthed** inden for alle sektorer, om behovet for at indføre specifikke politikker og nedsætte grupper, som er ansvarlige for deres implementering, og at de nationale og europæiske politiske beslutningstagere skal gøres opmærksomme på de udfordringer der skal tages op på området.

Praksis for IKT i specialundervisningen

Et afgørende element i udviklingen af praksis inden for IKT i specialundervisningen er **dannelsen af netværk**, både på regionalt, nationalt og internationalt plan, så der kan knyttes tættere relationer mellem god praksis, støtte- og ressourcecentre og enkeltpersoner. Herudover skal der foretages en grundig **undersøgelse og beskrivelse af faktorer, som virker fremmende for god praksis**. Der skal udvikles retningslinjer for støtteforanstaltninger og koordineringen af information om teknologiske ressourcer skal forbedres, der skal skabes virtuelle ressourcecentre i forbindelse med de fysiske centre, og der skal skabes flere og bedre muligheder for både virtuel og fysisk udveksling mellem fagfolk på området.

Alle skoler skal have mulighed for at indgå i netværker og samarbejdsprojekter. Pædagogisk uddannelse og efteruddannelse af specialister på området skal fremmes, udviklingen på de enkelte skoler skal støttes i videre omfang, og prioriteringen af tiltag skal ændres. Udviklingen på skoler og i andre støtteforanstaltninger skal styres af **fastsatte retningslinjer for brugen af IKT som et middel til at fremme den inkluderende undervisning** og gøre den til en integreret bestanddel i læse- og undervisningsplanerne.

Dette kan kun gennemføres, hvis der skabes **virtuelle ressourcecentre i forbindelse med de fysiske centre**. Det skal gøres lettere at få adgang til de enorme mængder og forskellige former for information, der findes på området, og denne skal koordineres og organiseres mere effektivt. **Læreruddannelsen skal omfatte brug af IKT som et led i den generelle undervisning**, ligesom IKT skal indgå i undervisningsplanerne på forskellige niveauer af uddannelsen.

Rådgivningen i forbindelse med skolernes udviklingsplaner skal være mere **målrettet** med input og overvågning af arbejdet omkring brugen af IKT i specialundervisningen. **Samarbejdet mellem lærere og andre fagfolk** skal støttes i videst muligt omfang. Det er vigtigt at al hardware og software i specialundervisningen er udformet i overensstemmelse med **principperne om design for alle**.

Fagfolk på skolerne, elever og deres familier, personale på rådgivnings- og ressourcecentre, politiske administratorer på alle niveauer, lokalsamfundet og ngo'er skal alle involveres i gennemførelsen af denne proces. Det samme gælder virksomheder og forskere. **Alle aktører i informationssamfundet skal bidrage til at udvikle praksis inden for brugen af IKT i specialundervisningen**. De skal være med fra begyndelsen, hvor der skal sættes retningslinjer for antallet af pc'er i forhold til antallet af elever, hvor IKT bliver et vigtigt redskab i undervisningsplanerne for elever med særlige behov.

Alle involverede parter skal yde en indsats for at **fremme samarbejdet mellem lærere og andre fagfolk** i bestræbelserne på at finde de måder at anvende IKT på, som passer til hver elevs individuelle behov. Det betyder, at lærere skal have adgang både til brugervenlig software, som følger principperne om design for alle, og til mere interaktive produkt demonstrationer. Inden for lærerbranchen er der behov for en bredere accept af **lærernes personlige ansvar for deres undervisning** og udvikling i forbindelse med IKT.

Forskning og udvikling - fremtidsperspektiver

Forskning og udvikling inden for IKT i specialundervisningen bør fokusere på læringen og hvordan den forbedres. Design og udvikling af teknologi i forbindelse med inkluderende undervisning vil medvirke til at fremme deltagelsen af elever med særlige behov, under hensyntagen til forskellige grupper af brugere, deres vidt forskellige behov, roller, kulturer og sprog. Men det er vigtigt at **lærerne deltager aktivt** i at udforme retningslinjerne for forskningen og udviklingen af teknologien til fremme af den inkluderende undervisning, og der skal etableres et bedre samarbejde mellem alle involverede parter.

Udviklingen skal ske på det teknologiske område men også i form af information og et solidt grundlag af viden. Al ny udvikling - både teknologisk og uddannelsesmæssig - skal være **baseret på forskningsresultater**; der er brug for grundlæggende og anvendt forskning, som skal være praktisk orienteret og gennemførlig. Der skal udvikles **fælles procedurer, retningslinjer, evalueringskriterier, standarder og forskningspolitikker**.

Der skal være **balance mellem markedskræfter og reguleringer**, og for at opnå dette er der brug for en tværfaglig indsats med strategier for støtte, såsom fora for kommunikation og udveksling og etablering af forskningsnetværk (for eksempel ved organisering af konferencer og etablering af tekniske fora).

Som et første skridt skal alle aktører på området, uanset på hvilket niveau de befinder sig, involveres i udarbejdelsen af en **mere omfattende og anvendelig basis af viden**. De skal også involveres - enten direkte eller indirekte gennem en partcipatorisk tilgang og/eller ved hjælp af eksperter - i udviklingen af **godkendte retningslinjer for inkluderende undervisning**.

Generelle konklusioner

Ved mødet mellem eksperterne i Lissabon var alle informationssamfundets aktører repræsenteret. Alle har en fælles vision: at arbejde hen imod et informationssamfund, som sætter den inkluderende undervisning i højsædet og som tager udgangspunkt i deltagelse for alle, også elever og studerende med særlige behov. Debatten og overvejelserne giver et klart fingerpeg om fremtiden for IKT i specialundervisningen. I Salamanca-erklæringen fra 1994 hedder det, at *alle lærere og undervisere skal sikre at specialundervisningen indgår i enhver debat om uddannelse i alle sammenhænge*. Under seminaret i Lissabon blev der givet klart udtryk for, at specialundervisningen skal indgå i al debat om politikker, praksis, forskning og udvikling i forbindelse med IKT.

Yderligere information

Yderligere information om konferencen i Lissabon og de deltagende eksperter kan findes på:

www.european-agency.org/ict_sen_db/index.html

Yderligere oplysninger om projektet IKT i specialundervisningen (herunder rapporten, som findes på 13 sprog) samt information om agenturet og dets øvrige arbejdsområder fås ved henvendelse til:

European Agency for Development in Special Needs Education
Sekretariat
Teglgaardsparken 100, DK 5500 Middelfart, Danmark
Tel: +45 64 41 00 20 Fax: +45 64 41 23 03
E-mail: adm@european-agency.org

Bruxelles-kontor:
Avenue Palmerston 3, B-1000 Bruxelles, Belgien
Tel: +32 2 280 33 59 Fax: +32 2 280 17 88
E-mail: brussels.office@european-agency.org

Websted: www.european-agency.org